

Notitie “Naar gelijke perspectieven voor leerlingen in het diplomagerichte voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs”

Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen

Juni 2020. Ten behoeve van de algemene ledenvergadering van 9 september 2020.

Inleiding

Deze inleiding beschrijft kort het voortraject dat tot deze notitie heeft geleid.

In schooljaar 2018-2019 is het samenwerkingsverband gestart met een gespreksronde met 25 vertegenwoordigers uit het regulier en speciaal onderwijs. Dit kwam voort uit de ambitie in het nieuwe ondersteuningsplan de uitstroom naar het voortgezet speciaal onderwijs te beperken en de doorstroom van leerlingen uit speciaal naar regulier onderwijs te bevorderen door het versterken van de samenwerking tussen regulier en speciaal voortgezet onderwijs. Het uiteindelijke doel is het gezamenlijk realiseren van passend onderwijs voor alle leerlingen binnen het diplomagericht onderwijs in Amsterdam.

Uit de gesprekken kwam naar voren dat drie routes het onderzoeken en verder uitwerken waard zijn:

1. Het doorplaatsen van leerlingen vanuit voortgezet speciaal onderwijs naar regulier voortgezet onderwijs;
2. Symbiose, waarbij leerlingen uit het voortgezet speciaal onderwijs een deel van de tijd onderwijs volgen in het regulier voortgezet onderwijs;
3. Samenwerking en kennisdeling tussen voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs, waarbij praktijkexpertise uit het voortgezet speciaal onderwijs (preventief) naar het regulier voortgezet onderwijs gebracht wordt.

In de notitie ‘Samenwerking tussen voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs’ staan de volledige uitkomsten van deze gesprekken beschreven (zie bijlage 1). Op basis hiervan heeft de beleidsadviseur een projectvoorstel geschreven dat in juni 2019 in alle directeuren overleggen besproken is (zie bijlage 2).

In december 2019 is een projectgroep gestart die het werk van de beleidsmedewerker heeft overgenomen. Deze projectgroep bestaat uit:

Joost Verdonkschot – projectleider bij het Samenwerkingsverband

Ellen Starke – werkzaam bij voor zowel Orion als het Samenwerkingsverband, voormalig directeur Orion College Drostenburg

Ferre Wijnstra – Onderwijsadviseur bij het Samenwerkingsverband

In de ledenvergadering van 18 december 2019 hebben Martijn Zaal en Annette van der Poel een presentatie gegeven over de problematiek in het voortgezet speciaal onderwijs. In het kort loopt het voortgezet speciaal onderwijs op dit moment vast door (zie ook notitie “knelpunten in het voortgezet speciaal onderwijs” in bijlage 3):

1. Het onderwijsaanbod in relatie tot kleinschaligheid
2. De ongezonde (financiële) bedrijfsvoering
3. Het lerarentekort en de cao primair onderwijs

In het kort loopt het diplomagericht voortgezet speciaal onderwijs ertegenaan dat de noodzakelijke kleinschaligheid, nodig voor een goede leerlingbegeleiding, maakt dat niet alle profielen aangeboden kunnen worden. Daar komt bij dat het lerarentekort het voortgezet speciaal onderwijs hard raakt, als gevolg van een minder aantrekkelijke cao ten opzichte van die van het regulier voortgezet onderwijs.

De gesprekken met de Amsterdamse scholen en het noodsignaal vanuit de bestuurders van het Amsterdamse voortgezet speciaal onderwijs maakten duidelijk dat een heroriëntatie op de manier waarop passend onderwijs in de diplomagerichte stroom op dit moment binnen het samenwerkingsverband wordt vormgegeven noodzakelijk is.

Hiertoe heeft het Samenwerkingsverband op 29 januari 2020 een *small talk* georganiseerd voor alle bestuurders uit zowel voortgezet als voortgezet speciaal onderwijs uit Amsterdam met als centrale vraag:

“Hoe kunnen voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs samenwerken om zoveel mogelijk kinderen gelijke perspectieven te bieden?”.

Tijdens de bijeenkomst zijn de drie routes, aangevuld met een vierde ‘open’ route, verkend en uitgewerkt in drie stappen:

1. Hoe is de huidige situatie?
2. Wat is de gedroomde situatie?
3. Welke concrete stappen kunnen we nu zetten in de richting van de droomsituatie?

Het verslag van de bijeenkomst is toegevoegd in bijlage 4.

Toekomstvisie

Op basis van de gesprekken, documenten en bijeenkomsten en gesteund door de bereidheid van bestuurders de ernst van de problematiek te erkennen en na te denken over vergaande plannen deze problemen het hoofd te bieden, is de volgende toekomstvisie op de samenwerking tussen regulier en speciaal voortgezet onderwijs geformuleerd:

Het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen groeit de komende vier jaar toe naar een situatie waarin het diplomagericht voortgezet speciaal onderwijs en het reguliere onderwijs in Amsterdam intensief en effectief samenwerken, waardoor zoveel mogelijk leerlingen binnen het regulier onderwijs kunnen blijven. Daarnaast zijn gespecialiseerde leerroutes in veilige, kleinschalige settings beschikbaar voor leerlingen die dat tijdelijk nodig hebben.

Op deze manier krijgt elke leerling in de diplomagerichte stroom toegang tot alle profielen, (praktijk)vakken en faciliteiten die een reguliere school te bieden heeft en kunnen zij op alle niveaus eindonderwijs volgen. Hiermee realiseren we daadwerkelijk gelijke perspectieven voor alle Amsterdamse leerlingen in het diplomagericht onderwijs en maakt het Amsterdamse voortgezet onderwijs als geheel een grote stap in de richting van de doelstelling van passend onderwijs, een passende onderwijsplek voor elke leerling.

In de praktijk komt dit neer op een herinrichting van het onderwijs en de ondersteuningsstructuur in het voortgezet onderwijs langs de drie genoemde routes: doorplaatsen, symbiose en samenwerking en kennisdeling tussen voortgezet en voortgezet speciaal onderwijs. Hiermee komt specialistische ondersteuning en expertise vanuit het voortgezet speciaal onderwijs op maat beschikbaar op de scholen voor voortgezet onderwijs.

Naast het werk op de reguliere scholen houdt het voortgezet speciaal onderwijs beschikking over specialistische locaties waar onderwijs en specialistische jeugdzorg samenkomen voor de begeleiding van leerlingen die dit tijdelijk nodig hebben.

Deze toekomstvisie leidt er onder andere toe dat:

- Het onderwijs in Amsterdam een grote stap zet richting het vormgeven van passend onderwijs voor alle leerlingen. We realiseren gelijke perspectieven voor alle leerlingen in het diplomagericht onderwijs;
- Binnen scholen voor voortgezet onderwijs op maat vormen gecreëerd worden die recht doen aan de (specialistische) ondersteuning van leerroutes van leerlingen, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. Op een aantal scholen voor voortgezet onderwijs wordt bijvoorbeeld een ‘symbioseklas/integratieklas’ gecreëerd waar leerlingen die gespecialiseerde ondersteuning nodig hebben tijdelijk of permanent, volledig of deels diplomagericht onderwijs kunnen volgen;
- Regulier en speciaal onderwijs zoveel mogelijk gebruik maken van elkaars expertise.
 - Enerzijds komt de kennis en expertise uit het voortgezet speciaal onderwijs permanent en op maat beschikbaar op de scholen voor voortgezet onderwijs.
 - Anderzijds komt vakinhoudelijke kennis op zowel eerste- als tweedegraads niveau beschikbaar voor alle leerlingen in het diplomagericht onderwijs. De kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen die nu in het speciaal voortgezet onderwijs leskrijgen verbetert hierdoor;
- Alle reguliere scholen meedoen, waarmee de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het onderwijs aan de Amsterdamse leerlingen in het diplomagericht onderwijs gerealiseerd wordt.

Concrete doelen voor schooljaar 2020 -2021:

In schooljaar 2020-2021 kunnen de eerste stappen richting de toekomstvisie gezet worden. Deze visie is eerder in dit stuk als volgt geformuleerd:

Het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen groeit de komende vier jaar toe naar een situatie waarin het diplomagericht voortgezet speciaal onderwijs en het reguliere onderwijs in Amsterdam intensief en effectief samenwerken, waardoor zoveel mogelijk leerlingen binnen het regulier onderwijs kunnen blijven. Daarnaast zijn gespecialiseerde leerroutes in veilige, kleinschalige settings beschikbaar voor leerlingen die dat tijdelijk nodig hebben.

Op deze manier krijgt elke leerling in de diplomagerichte stroom toegang tot alle profielen, (praktijk)vakken en faciliteiten die een reguliere school te bieden heeft en kunnen zij op alle niveaus eindonderwijs volgen. Hiermee realiseren we daadwerkelijk gelijke perspectieven voor alle Amsterdamse leerlingen in het diplomagericht onderwijs en maakt het Amsterdamse voortgezet onderwijs als geheel een grote stap in de richting van de doelstelling van passend onderwijs, een passende onderwijsplek voor elke leerling.

Op basis van deze visie formuleert het Samenwerkingsverband de volgende concrete doelen voor 2020-2021:

Uitwerken visie

- Er is aan het einde van schooljaar 2020-2021 een uitgewerkte toekomstvisie op de samenwerking tussen speciaal en regulier voortgezet onderwijs, resulterend in een opdracht van het Samenwerkingsverband voor het voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in Amsterdam en Diemen. Deze opdracht formuleert een nieuwe positie en bedoeling van het voortgezet speciaal onderwijs als ondersteuner van specialistische leerroutes op de scholen voor voortgezet onderwijs en op specialistisch onderwijszorglocaties.
- Regulier en speciaal onderwijs zijn geen aparte werelden meer, maar werken intensief samen om elke Amsterdamse leerling perspectief te bieden op het behalen van een diploma dat past bij zijn of haar potentie. In de taal die we gebruiken spreken we niet meer over speciaal onderwijs als zijnde locaties, maar over specialistische leerroutes voor leerlingen die intensieve ondersteuning nodig hebben. Zoveel als mogelijk op de reguliere locaties en waar nodig, tijdelijk op kleinschalige specialistische behandellocaties.

Vormen van partnerschappen (symbiose)

- In het voortgezet speciaal onderwijs zijn er binnen Amsterdam vijf locaties met diplomagericht onderwijs:
 - Orion Drostenburg (Pro, VMBO B/K/TL en Havo)
 - Orion Amstel (Pro, VMBO B/K)
 - Altra College Centrum (VMBO TL)
 - Altra College Bleichrodt (Mavo/Havo/Vwo)
 - Altra College Zuid-Oost (VMBO B/K/TL)

Elk van deze scholen voor voortgezet speciaal onderwijs gaat een partnerschap (symbiose) aan met een of meer reguliere scholen. Binnen elk partnerschap wordt onderzocht welke vorm van samenwerking passend is. Dit kan vele vormen aannemen, van voorzichtige kennismaking tot verregaand samenwerken, bijvoorbeeld:

- Het uitwisselen van docenten. Hier zijn al elke goede voorbeelden van bekend (ervaring van Jan Paul Beekman in de Achterhoek, ervaringen bij Altra college Haarlemmermeer en de verbinding tussen OSB en Orion Drostenburg).
 - Het inrichten van special classes en/of trajectklassen op de locaties voor voortgezet onderwijs. Ook hier zijn al goede voorbeelden van, bijvoorbeeld de special classes bij Metis Montessori en verschillende plus- of trajectklassen in de stad.
 - Verbindingen waarbij leerlingen de onderbouw op een locatie voor voortgezet speciaal onderwijs volgen en vanaf de bovenbouw instromen op de reguliere partnerschool.
 - Partnerscholen maken gebruik van de nieuwe beleidsregel “experimenten regulier-speciaal onderwijs”, waarbij twee partnerscholen gedurende zes tot acht jaar mogen functioneren als één school, met behoud van de eigen BRIN-nummers ([voor meer info zie deze link](#)).
- Bij het aangaan van partnerschappen mag beschikbare ruimte niet het zwaarstwegende argument zijn. We doen vooral ook een beroep op de populaire scholen. Dit zijn scholen die een dergelijk partnerschap goed kunnen dragen. Bovendien helpt dit ook deze transitie met een positief beeld neer te zetten.
 - Een keuze voor scholen zonder beschikbare onderwijsplekken vraagt wellicht om een herverdeling van de leerlingen over scholen in Amsterdam om zo op deze scholen ruimte te maken voor leerlingen uit het voortgezet speciaal onderwijs.
 - De partnerscholen zoveel als mogelijk goed verdelen over de verschillende windrichtingen in de stad.

Projectorganisatie en uitvoering

- Alle partnerscholen vormen samen een netwerk voor uitwisseling van kennis en ervaringen, gefaciliteerd en georganiseerd door het Samenwerkingsverband. Partnerscholen verbinden zich met elkaar op diverse lagen in de organisatie, zoals directie, afdelingsleiders/teamleiders, zorgcoördinatoren en docenten.
- Er is een projectteam ingericht met vertegenwoordigers uit het voortgezet speciaal onderwijs, regulier onderwijs en het samenwerkingsverband. Dit projectteam faciliteert de partnerscholen bij het bouwen van de partnerschappen en het uitwisselen van kennis en ervaring binnen een stadsbreed netwerk.
- Er is een stuurgroep ingericht met bestuurders uit regulier en voortgezet speciaal onderwijs die het projectteam bijstaat met advies en sturing.
- Het samenwerkingsverband stelt de vanuit de innovatie- en maatwerk gelden middelen beschikbaar om initiatieven van partnerscholen te ondersteunen.

Doorplaatsen

- Het Samenwerkingsverband blijft het doorplaatsen van leerlingen stimuleren en faciliteren. Dit kunnen doorplaatsingen zijn tussen partnerscholen, maar ook daarbuiten.
- Het Samenwerkingsverband heeft zich in het ondersteuningsplan tot doel gesteld het aantal doorplaatsingen in schooljaar 2018-2019 te verdubbelen in het schooljaar 2022-2023.

Aantal leerlingen

- Onderstaande tabel schetst de omvang van het aantal leerlingen dat op de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs ingeschreven staat. In de laatste kolom is, voor zover nu in te schatten, de van de omvang van het aantal leerlingen in schooljaar 2022-2023 weergegeven.

Naam school	Type onderwijs	Aantal lln. 1-10-2019	Geschat aantal lln. 1-10-2020	Geschat aantal lln. 1-10-2022
Orion College Drostenburg	VMBO B/K/TL en Havo	243	280	NB
Orion College Amstel	VMBO B/K en Pro	127	165	140
Altra College Centrum	VMBO B/K	97	80	45
Altra College Bleichrodt	Mavo/Havo/Vwo	314	320	NB
Altra College Zuid-Oost	(VMBO B/K/TL)	107	80	45